

## ҚАРАҚАЛПАҚ ТИЛИНДЕГІ ПЕРИФРАЗЛАРДЫҢ ТЕМАТИКАЛЫҚ ТОПАРЛАРЫ

А.К.Пирниязова – филология илимлериниң докторы (DSc)

Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Г.П.Каллибекова – филология илимлери бойынша философия докторы

Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети

**Таянч сўзлар:** қарақалпақ тилшунослиги, перифраза, публицистик услуб, тасвирий воситалар, поэзия, тематик гурухлар.

**Ключевые слова:** каракалпакское языкознание, перифраза, публицистический стиль, изобразительно-выразительные средства, поэзия, тематические группы.

**Key words:** karakalpak linguistics, periphrasis, journalistic style, visual and expressive means, poetry, thematic groups.

Қарақалпақ тили көркем сөзлерге оғада бай. Перифразалар стилистикалық курал сыпатында сөйлеуге образлылық, эмоциональлық-экспрессивлик мәни береді, сөзлик курамды байытады. Биз илимий хәм публицистикалық мийнетлерде қолланылған перифразаларды үйренип, олардың хәр қыйлы тематикалық топарларды курайтуғынын анықладық. Перифразалар инсанға, жәниўарларға, өсимликлерге, хәдийселерге, географиялық атамаларға, техникаға хәм кең мәнидеги предметлерге байланыслы қолланылып, олардағы характерли белги, қәсийетлерди ашып беріў ушын хызмет етеди. Перифразалардың бундай тематикалық топарлары рус тил билиминде, өзбек тил билиминдеги бир қатар илимий мийнетлерде атап көрсетиледи.

**1. Инсанға байланыслы қолланылған перифразалар.** Бул топардағы перифразалар илимий хәм публицистикалық стильде белгили хызмет ислеген адамларды тәрийилеў ушын қолланылады. *Келешек әўлад* – жаслар. Қарақалпақстанның халық хожалығының өсип, раўажланыў жолларын халқыма, *келешек әўладларға* баян етиўди өзимнің алдыма мақсет етип қойдым.

*Ел ағалары* – ел хызметинде басшылық еткен инсанлар. *Ел ағаларының*, жазыўшылардың, әсиресе әскербасылардың өз заманласлары ҳаққында өзлериниң басынан өткен хәм өзлери қатнаскан тарийхий ўақыялар ҳаққында еске түсириўлерин жазып қалдырыўы бурыннан киятырған жол екенлиги белгили. (Қ.Камалов. Ел хызметинде, 5-б).

...Көркем сөз зергери Аббаздың баласы Сағыйдулла балалар шайыры сыпатында әдебият тарийхында аты мәңги қалған инсан. (Х.Өтемуратова. Аталы-балалы шайырлар).

*Жеткиншек әўлад* – жаслар. Жүрекleri шәўкилдескен жас *жеткиншек әўладлардың* кеўилли күлкилери, олардың тәрбияшылары менен устазларының жақсы тилеклери йошлы жаңлап еситилип, бул дүньяның көркине көрк қосып жиберди.

*Гәптиң шебер устасы* – шайыр, жазыўшы.

*Гәптиң шебер устасы,*

Шайырлардан сөз қалады (П.Дабылов).

*Ашықлар кеўлиниң куяшы* – қызлар.

Мысал: Айдай жамалына жұлдыз түнеген,

*Ашықлар кеўлиниң куяшы* – қызлар (И.Юсупов).

Байтерек – турпаты үлкен, узын бойлы, жапырағы қалың, қойыў көлеңкели терек. Тилимизде байтеректиң усы қәсийетлерин усаыў арқалы салыстырылып перифразалар жасалған. *Байтерек* – әдебиятта өз орнына ийе сөз шебери.

Ана тәбият оны көгерткен ерек,

Этирапында өскен нәлшелер дөреп,

Әдебиятта бәрхә жасыл *Байтерек*,

Әплатундай аты машхур Бердақтың (Г.Дәўлетова).

*Бағ бүлбили* – жазыўшы, шайырлар. Бағды әдебият майданына, қәлемкешлерди бүлбилге усаыў арқалы жасалған перифраза.

Досларым, сизлерсиз кеўлим хош болмас,

Бәримиз бир *бағдың бүлбиллеримиз* (И.Юсупов).

*Қарақалпақтың сөйлер тили* – Бердақ. ...Бердақ тәғдири – халық тәғдири. Ол – халықтың соғып турған жүреги, *сөйлер тили* болды. Қарақалпақ халқы турмысының оның шығармаларында сәўлеленбеген тәрпин табыў қыйын (Н.Байрамов).

*Илим дүньясының пидәкерлери* – илимпазлар. Усаыў арқалы жасалған перифраза. Илимнің қыйын жол екенлиги хәммеге мәлим. Соның ушын халқымыз «ийне менен кудық қазғандай» деп айтады. Усы машақатлы талап ийелери – илимпазлар пидәкерлик мийнет етеди. Шайыр И.Юсупов усы перифразаны қолланыў арқалы образлы мәни дөретеди:

Сәлем, жаңа әўлад Одиссейлери,

Даламның болажақ Галилейлери,

*Илим дүньясының пидәкерлери,*

Тәбият сырына хәмдам болажақ (И.Юсупов).

*Көркем сөз ийеси* – көркем өнер хызметкерлери. Аўа, шығыс хәм Батыс әдебиятына бул нурлы шыңға көз тигип, кеўилли пәрўаз тилеп талпынбаған *көркем өнер ийеси* табылар ме сирә? (Ш.Аяпов).

*Қыл қәлем ийеси* – художник. Халқымыздың әжайып сөз зергери болған Әжинияз Қосыбай улына хәр бир *талант ийеси* өзиниң жүрек төринен шыққан өлмес шығармалары менен естелик арнап атыр. Қарақалпақстан халық художниги Қ.Бердимуратов та өзиниң *қыл қәлеминен* шыққан мына кишкене сүүретин бабамыз мерекесине саўға етти («ЕҚ»1995. №49).

*Ашық Зийўар* – Әжинияз Қосыбай улы. Ашық – Сәўти шайдасы, жан-тәни менен сүйген, сүйилген. Ашыққа импровизаторлық тән болып, өзи шығарған қосығын сағла салып айтатуғын болған.

Үстине кийгени атлас, қамқады,

Башда түрме, әлде пәрең румалы,

*Ашық Зийўар* оны көрген заманы,

Арақ Сәйлан етиб ақты да кетди (Әжинияз).

**II. Қус хәм хайўанатларға байланыслы перифразалар.** Перифраза жасалыўында тәбият жәниўарларының атамалары да қолланылған. *Бахыт қусы* – Құмай қус. Республикамыздың мәмлекетлик белгиси гербте *бахыт қусы* сәўлеленген. Ол бахыт-ығбал хәм еркинлик белгиси (Өзбекстан тарийхы, 39-б).

*Бахәр елишлери* – қарлығашлар. Усы көркем сүүретлеў арқалы бахәр паслының дәрекшилери болған қарлығашлар екенлиги аңлатылады. Мине, бәхәрдиң келиўи менен *бахәр елишлери* ушып келе баслайды (О.Туманян). *Қанатлы дослар* – қуслар. Балалар бәхәрде қанатлы досларымызға ғамхорлық иследи (Жеткиншек газетасы. 2014.12.03.).

*Хайўанатлар патшасы* – арыслан. Бул хайўанның күшли екенлиги нәзерде тутылған. Хайўанатлар патшасы бир күни түлкини алдына шақырып алыпты (Ертек-тен).

*Жумсақ алтын* – ондатра. Қымбат бахалы териси ушын раўажландыратуғын, суўда жасайтуғын хайўан. *Жумсақ алтын* Мойнақ районының тийкаргы байлықларынан есапланады («ЕҚ» 2014.15.04.).

**III. Өсимлик хәм оның зүрәтине байланыслы перифразалар.** *Алтын масақ* – бийдай. Бул перифразада халықтың ырысқы-несийбеси болған масақлы ғәлле өсимлиги алтынға салыстырылады, ардақланады. *Алтын масақлар* – ырысқы-несийбе тымсалы, молшылықтың көриниси. (Өзбекстан тарийхы, 1999, 90-б). «Алтын масақ» романы хәзирги қарақалпақ прозасында республикамыздағы салыгершилиқ тараўындағы мийнет адамларының турмысын, мақтанышлы қәсиптиң сырларын көркемлик пенен сәўлелендириўши дәслепки ири шығармалардың бири болды (Қарақалпақ әдебияты, 1994, 65-б).

*Егинлердин шаҳи, султани* – пахта. Пахта - бизин миллий байлиғимиз. Бул перифраза усы тийкарда пайда болған:

...Пахта – *егинлердин шаҳи, султани*,  
Пахта - абаданлық турмыс кәрўаны (И.Юсупов).

*Ақ алтын* – пахта. Мысал: Мен не дейин Сизге пахтам ҳаққында.

«*Ақ алтын*» деп журт ат қойған ўақтында (И.Юсупов).

*Сары алтын, маржан дән, Арал бойы ҳинжиси* – салы. Бул егин де бизин үлкемиздин миллий байлығы. Сары палаўлары халқымыздың шекесинде татыған.

*Дәстүрханның болып сәни*,  
*Сары алтыным* ығалмақта (Х.Тәжимуратов).

*Дала мәлийкасы* – мәкке. Өсимликтиң далаларға көркемлик бериўши мол зүрәтти егин екенлиги атап көрсетиледи. ...Ҳақыйқатында да мәккенің *дала мәлийкасы* екенлигине исендик («ЕҚ» 2014.15.05.).

*Тәбият саўғалары* – мийўелер. Бул перифраза арқалы инсанның тәбият саўғаларынан, мийўелерден рәхәтленип жейтуғыны, инсанның саламатлығы ушын ең зәрүр нәрселер екенлиги, инсанның тәбият инам еткен бул байлығына болған унамлы мүнәсибети сүүретленеди: инсан ден саўлығы ушын *тәбият саўғаларынан* көбирек жеўи керек (ҚҚ телеканалы. 2018.10.03. Асс.Қар. көрсет.).

*Жасыл байлық* – жасыл тәбият, өсимликлер дүньясы. Бул көркем сүүретлеўде гөззал тәбият - өсимликлер дүньясының инсан өмири, олардың саламатлығы ушын үлкен әҳмийетке ийе екенлиги атап өтилиди. Оқыўшыларымызға *жасыл тәбият* пенен қатнас жасаўды да үйретиўимиз керек (Жеткиншек. 2013.12.04.).

*Тоғай маликасы* – арша (ёлка). Бул перифраза арқалы тоғайдың көрки, шырайы болған, жасыллық липасына бөленген аршалар сүүретленеди. Қыс келиўи менен *тоғай мәлийкалары* өзиниң аппақ көйлегин кийди («ЕҚ» 2016.15.11).

*Берекет урығы* – шигит. Бул перифраза арқалы шигиттиң тоқшылық дереги екенлиги сүүретленеди. Пахтакешлер егис майданларына *берекет урығын* себе баслады («ЕҚ» 2014.15.05).

**IV. Тәбиятқа, тәбият хәдийселерине байланыслы перифразалар.** *Көк жалын* – газ. Бунда тәбийий газ, оның жаныў, жылыныў дереги екенлиги, реңиниң қәсийети ашып бериледи. Республикамыздың шеттеги аўылларына да тәбиййғый газ яғный *көк жалын* кирип барды («ЕҚ» 2011.12.11.).

*Ояныў паслы* – бәхәр (жасарыў паслы). Бундай перифраза арқалы бәхәр паслының тәбияттың ояныў, гүллеп-жаснап жайнаў паслы екенлиги аңлатылады.

Талай жыл хәм әсирлердин гүўасы,

Ата-бабалардың өшпес мийрасы,

Гөззаллық оятқан *жасарыў паслы*... (Н.Дәўлетбаев).

*Егинниң (жердин) қаны* – суў. Бул көркем бирликте суў егинниң тийкарғы азығы, тиришилиқ дереги екенлиги аңлатылады. Суў – *пахтаның жаны хәм қаны* («ЕҚ» 2009.10.04).

*Қара алтын* – нефть. Бул перифраза жер асты байлығы болған нефттиң жүдә қымбат баҳалы, алтынға тең минерал зат екенлигин аңлатады. Өзбекстанның *қара алтыны* бүгин пүткил дүнья жүзине жеткерилмекте («ЕҚ» 2010.12.06).

Қарақалпақтың жеринде де,

Қара алтын бар деседи (И.Юсупов, 119-6).

**V. Географиялық атамаларға байланыслы перифразалар.** *Хорезмниң бесиги, Қурбанбай жыраўдың Уатаны* – Төрткүл районы. Бул район республикамызда даңқы мийнет адамлары, пахтадан мол зүрәт алыўы, әлўан түрли бағлары менен даңқы шыққан, ески калалардың бири.

Жети ықлым таўап еткен есигин,

Мен – *әййемги Хорезмниң бесиги*...

...*Уатаныман* мен *Қурбанбай жыраўдың*,  
Дәстанларын жер жүзине танытқан (И.Юсупов).

*Ерлик қаласы, ески тарийх бина болған жер* – Елликкала районы. Мысал:

Еллик – *ерлик қаласы* деп атанып,  
Батырлық мийнеттиң майданы келди...

Еллик – *ески тарийх бина болған жер*,  
Ойы – егис, дөңи – қала болған жер (И.Юсупов).

*Тың патшасы* – Қазақстан. Тың жерлер бул елде көптеп өзлестирилди, бийдай егилип мол зүрәт алынды.

Миллиард пуд бийдай болып гәзийнеме,  
Қуй сарай, *тың патшасы* Қазақстан! (И.Юсупов).

*Алтын сарай* – Алма-ата қаласы. Алма-ата қаласын сулыў сарайға мегзетиў арқалы пайда болған перифраза.

Алма-ата – *алтын сарай* гүңгирлеген,  
Абайдың әрманлары иске асып,  
Қурманғазы мың күй боп гүмбирлеген (И.Юсупов).

*Нур қаласы* – Тахыятас. Мысал:  
«*Нур қаласы*» деп мақтайды шайырлар,  
*Қалалардың ағасы* – Қоңырат қаласы. Мысал:  
Қарақалпақта *қалалардың ағасы*,  
Көрмегенге әрман екен Қоңырат (И.Юсупов).

Қарақалпақтың *Нөкистен соң орайы* – Шымбай.

*Алламалар журты* – Орта Азия (Өзбекстан). Бул перифраза Орта Азия – Өзбекстанның дүньяға *уллы алламаларды* – илимпазлар, шайырларды жеткерип берген тарийхый журт екенлигин аңлатады. Биз өзимиздин *алламалар журтының* ҳақыйқый перзенти екенлигимизди умытпаўымыз керек («ЕҚ» 2012.15.07.).

*Уатанымыздың жүреги* – Ташкент. Бул бирлик арқалы Ташкент – Өзбекстан Республикасының – гәрезсиз *Уатанымыздың пайтахты, орайы* екенлиги, оның өз саўлаты, көркемлиги, гөззаллығы менен ажыралып туратуғыны атап өтилиди.

*Дөретиўшилиқ үйи* – Дүрмен бағы. Бул перифраза жазыўшы хәм шайырларға хұрмет пенен дөретиўшилиқ пенен шуғылланыў ушын ажыратылған, барлық қолайлықларға ийе болған жайды билдиреди. Бүгин *дөретиўшилиқ үйинде* ушырасыў болып өтти («ЕҚ» 2012.12.05.).

*Ислам ошағы* – Сауд Арабстаны. Бул перифраза Сауд Арабстаны ислам дининиң орайы, ошағы екенлигин аңлатады. Сауд Арабстаны – *Ислам дининиң ошағы* ғана деп емес, бәлким ислам әмели деп тәрийипленбекте (Өзбекстан әдебияты хәм санғати 2009.21.10.).

*Күншығыс мәмлекети* – Япония. Бул перифраза арқалы Японияның куяш шығатуғын мәмлекет екенлиги сүүретленеди. Өзбекстан Республикасы Президентиниң *күншығыс мәмлекетине* сапары басланды («ЕҚ» 2016.14.06.). *Мәңги музлықлар үлкеси* – Антарктида. Бул бирлик арқалы Антарктиданың мәңги музлықлар менен қапланғанлығы, яғный музлықлар *Уатаны* екенлигин аңлатады. Инсаният *мәңги музлықлар үлкесин* изертлеў ушын, оның сырларын үйрениў ушын көп мәртебе урынып көрди ... (Фан ва турмуш).

*Шығыстың алтын дәруазасы* – Ташкент. *Нан қаласы* – Ташкент. Ташкенттиң баўыры кең, миймандос, абадан қала екенлиги, мийўелерге бай үлке екенлиги есапқа алынған. Урыс дәуиринде Ташкент – *нан қаласы* деген ат алды (Р.Файзиев).

*Азатлық атаўы* – Куба. Узақ Америкада азатлыққа ерискен хәм гәрезсиз раўажланып атырған мәмлекет тәрийипленеди. *Азатлық атаўы* – Куба елге шекем көсем идеяларынан ўаз кешкен жоқ («ЕҚ» 2012.14.04.).

*Ақ алтын үлкеси (дияры)* – Өзбекстан. Куяшлы республика деген перифраза да қолланылады. Өзбекстанның пахта мәканы екенлиги, куяшқа байлығы, жәннат мәкан екенлиги көрсетилген. Өзбекстан *ақ алтын диярына* айналды («ЕҚ» 2014.18.09.).

Аралдың Венециясы – Қазақдәрья.  
Аралдың Венециясы, қызықлы ел Қазақдәрья  
(И.Юсупов).

Жәйхун – Әмиўдәрья.

«Жәйхун дәрья, асаў дәрья» деп жазып,  
Дәрьяны шайырлар қурытты... - депти (И.Юсупов).

Қарақалпақстандағы жер-суы атамаларының рәсмий атамасынан басқа көркем сүйретлеу арқалы билдирилетуғын перифразалық атамалары да бар. Беруний районының даңқлы илимпаз Әл-Беруний Ұатаны, Елликқаланы қырқыз меканы, Қарақалпақстанды – қуяшлы үлке, Шымбайды атақлы пахтақеш Ш.Мусаевтың Ұатаны т.б. сондай-ақ дүнья жүзи бойынша еллердің атамалары – перифразалар бар: Дүнья банкинің Ұатаны – Швейцария, Вулканлар үлкеси – Аляска, Океан аржағындағы уллы мәмлекет – Америка, Қосықлар мәмлекети – Ҳиндистан т.б.

**VI. Кең мәнидегі предмет хәм хәдийселерге байланыслы перифразалар.** Сөз маржаны – орынлы айтылған, даналық сөзлер. Усатыу арқалы ең бахалы тасқа сөзди мезгетеди. Маржан – хасыл тас. Орынлы айтылған сөз де шақмақтың тасындай, тәсир етиўши болады. Усы тәреплери есапқа алынып бул перифраза жасалған.

...Шайырларым пахта десе йошланып,  
Журт таппаған сөз маржанын табады (И.Юсупов).

Руўхый байлық – ақыл, интеллект. Мысал:

Биз елдің рухый байлығын артып,  
Апарамыз алтын дәуиримизге (И.Юсупов).

Сөз сандығы – сөзлик қурам, сөз байлығы. Мысал:

Халқым қарақалпақ ушын,  
Сөз хасылын таппақ ушын,  
Сөз сандығын ақтараман... (П.Дабылов).

Билим булагы – кітап. Бул перифразада кітап билим алыўдың, билимлі болыўдың тийкаргы дерегі екенлиги сүйретленеди. Кітап – билим булагы, Илим – ақыл шырағы.

Қатнас қуралы – тил. Бул арқалы пикир билдириўши, инсанлар арасында өз ара байланыс қуралы болып хызмет етиўши тил хәм оның кең имканиялары билдириледі. Тил – адамлардың өз ара пикир билдириўши қатнас қуралы («ЕҚ» 2016.12.01.).

Киндик қаны тамған жер – туылған жер, Ұатан. Мысал:

Исен, Ұатан, уллылығың шыққан жоқ әстен,  
Киндик қаным тамған жерди қанша сүйсем де... (И.Юсупов).

Алтын дияр – туылған жер. Мысал:

70 жастың асқарына келиппен,  
Бул алтын диярда жортып, желиппен  
(Т.Қожамбергенов).

Хұрметли дем алыс – напақаға шығыу. Бүгинги күни бул устаз хұрметли дем алыста («ЕҚ» 2015.17.04.).

Алтын дәуир – студентлик дәуир. Мысал:

Студентлик – алтын дәуир,  
Шалқып ескен салқын сәуир (Т.Сейтжанов).

Алтын жаз – жаслық дәуир. Мысал:

Жаслығым – алтын жаз әйне ўағында,  
Боз думан артынан айлар көринбес (Г. Дәулетова).

Гөзаллық паслы – жаслық дәуир. Мысал:

Онда бар жайнаған  
Гөзаллық пасылы (Т.Сейтжанов).

Билим жайы – жоқарғы оқыу орны. Оқыу орнының билим беретуғынлығы, илим ийеләуге үйрететуғыны нәзерде тутылған.

Институт, хош, билим жайы,  
Инабатлы алтын бесик (И.Юсупов).

Меҳир булагы – ана сүти. Бул перифраза ана сүти перзент ушын уллы екенлигин аңлатады. Аналар өз перзентлерин меҳир булагы менен бақса, олар өз жақынларына меҳирли болып өседі («Саодат» журналы. 2015. №3).

Жуўмақлап айтқанда, тил көркем шығармада айрықша эстетикалық хызмет атқарады. Усындай хызмет атқарыўда кеңнен қолланылатуғын қураллардың бири – перифразалар. Перифраза сөйлеўдің көркемлігін тәмийинлеўши қурал болып, ол ҳәр қыйлы жасалады. Бул усыл арқалы предмет ямаса кубылыстың аты тиккелей аталмай, тек оның тийкаргы белгилери ямаса характерли айырмашылықтары атап көрсетиледи. Көпшилиқ тилши илимпазлар перифразаны көркем сүйретлеу қуралының бири деп биледи. Ал, илимпаз М.Миртажиев перифразаны фразеологизмнің айрықша бир түри деп биледи. Тилдегі айырым перифразалар ҳақыйқатында да таяр түринде ушырасады, хәмме ушын танымалылыққа ийе болып кеткен, авторы белгисиз болып қалған. Мысалы: ақ алтын, сары алтын, Арал хинжиси, билим булагы, көркем сөз шебери х.т.б. Усы белгилерди есапқа ала отырып перифразаларды фразеологизмнің бир түри деп атаған болса керек. Солай да биз қарақалпақ тилинің материалларын үйрене отырып перифразалар көркем сүйретлеу қуралының бир формасы деген жуўмаққа келдик.

Перифразалар стилистикалық қурал ретинде көтеринкилік, образлылық беріўде жәмийет талапларына муўапық дөретиледи. Көркем сөз шеберлери тәрпинен дөретилип, пикир алысыўда тәкирарлаўлардан, қайталаўдан қашыу имканиятын береді. Тыңлаўшыға философиялық пикирлеўге мүмкиншилиқ береді.

## Әдебиятлар

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – М.: 1969. – С. 56.
2. Айтбоев Д. Ўрин-жой билдирган перифразаларда мотивлашув. Til va adabiyot ta'limi. № 4. –Тошкент: 2006. 19-22-б.
3. Ахмадова У.Ш. Тиббиёт ходимлари нутқида перифразалар. Ўзбекистонда илмий-тадқиқотлар мавзусидаги республика 20-қўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари. 7-қисм. –Тошкент: 2020. 37-38-б.
4. Умиров И.Э. Ўзбек тили парафразалари. Фил. ф.н.ил. дар. олиш учун тақдим этилган Дисс. –Тошкент: 1996. 4-б.
5. Бекбергенов А. Қарақалпақ тилинің стилистикасы. – Нөкис: 1990. 82-б.
6. Пирниязова А.К. Қарақалпақ тилиндегі перифразалар // Хаял-қызлардың илимдегі орны (2008-жыл «Жаслар жылы» на бағышланады) Республикалық илимий-әмелий конференция материаллари. –Нөкис: 2008. 55-56-б.
7. Пирниязова А.К. Бердақ шайырды тәрийпләўши перифразалар. «Бердақ – классикалық әдебиятымыздың бийик шыңы». – Нөкис: «Qaraqalpaqstan», 2017. 121-125-б.
8. Шомақсудов А, Расулов И, Қўнғуров Р, Рустамов Х. Ўзбек тили стилистикаси. –Тошкент: «Ўқитувчи», 1983, 243-244-б.

**РЕЗЮМЕ.** Мақолада қарақалпақ тилидағы тасвирий восита – перифразалар ҳақида фикр юритилған. Поэзия ва публицистикадағы перифразалар ғурухларға бўлиб ўрганілған.

**РЕЗЮМЕ.** Статья посвящена одним из изобразительно-выразительных средств – перифразам, используемых в каракалпакском языке. Анализированы перифразы языка поэзии, публицистики и разделены на тематические группы.

**SUMMARY.** The article is devoted to one of the figurative and expressive means - periphrases, used in the Karakalpak language. Periphrases of the language of poetry and journalism are analyzed and divided into thematic groups.